

مطالعات جغرافیایی مناطق خشک

دوره ششم، شماره بیستم و چهارم، تابستان ۱۳۹۵

دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۱۰/۱۹ تأیید نهایی: ۱۳۹۵/۰۴/۰۳

صص ۶۸-۸۵

سکونت‌گاه‌های شهری و امنیت زنان در فضای عمومی

مطالعه‌ی موردی شهر سبزوار

شفیعه قدرتی*، استادیار جمعیت‌شناسی مرکز پژوهشی علوم جغرافیایی و مطالعات اجتماعی - دانشگاه حکیم سبزواری
تکتم روشندل، دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری - دانشگاه حکیم سبزواری

چکیده

بی‌تردید پیش‌نیاز هرگونه توسعه در جوامع مختلف و در ابعاد گوناگون، احساس امنیت افراد است و در این راستا امنیت و احساس امنیت اقشار آسیب‌پذیری چون زنان، اهمیت بیشتری می‌یابد. بر این اساس، هدف مقاله‌ی حاضر، بررسی عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت زنان ۱۸ تا ۶۵ سال مناطق مختلف بالا و پایین شهر سبزوار، در فضاهای عمومی و سطح محله می‌باشد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و مبتنی بر روش پیمایشی است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که از میان عواملی چون: ویژگی‌های فردی، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، تعلق مکانی و البته با تأکید بر مناطق بالا و پایین شهر؛ متغیرهای سن، محل تولد، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات تأثیر معنی‌داری بر احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی دارند. بدین معنی که زنان جوان‌تر، متولدین در شهرها، زنان متأهل و با تحصیلات بالاتر، در فضاهای عمومی، احساس امنیت بیشتری دارند. عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت زنان در سطح محله، سطح تحصیلات، احساس تعلق مکانی و منطقه‌ی سکونت زنان هستند. به عبارت دیگر زنان با تحصیلات کم‌تر، زنانی که احساس تعلق مکانی بیشتری دارند و زنانی که در محلات قدیمی‌تر زندگی می‌کنند، احساس امنیت بیشتری در محله دارند. درنهایت می‌توان گفت مناطق شهری، یکی از عوامل مؤثر بر احساس امنیت زنان در سطح محله است و قدمت مناطق شهری مهم‌ترین ویژگی تأثیرگذار آن‌ها است.

واژگان کلیدی: امنیت زنان، احساس امنیت در فضای عمومی، احساس امنیت در محله، مناطق شهری، شهر سبزوار.

۱- مقدمه

هگل^۱ می‌گوید: «اگر اجازه نداشته باشم به هر جا که دوست دارم بروم تجاوزی است به آزادی فیزیکی و طبیعی من. شخصیت من با چنین تجربه‌هایی آسیب می‌بیند، زیرا هویت من در تن من قرار دارد.» (آلن دانون لینداتی، ۱۳۸۳)

امروزه هر انسانی برای امرار معاش، تفریح و حرفه‌ی خود ناگزیر از رفت‌وآمد در اجتماع است. اگرچه این روال از ابتدای تاریخ بشر تاکنون پیوسته برقرار بوده، امروزه این سناریو- رفت‌وآمد مردم در اجتماع خود- بیش‌ازپیش مصداق یافته است. باین‌حال چنین ارتباطی مستلزم خاطری آسوده و آرام، ایمن و فارغ از هر نوع تهدید برعلیه زندگی فردی و یا جمعی است که در اصطلاح لغوی به آن "احساس امنیت" می‌گویند. اهمیت امنیت تا جایی است که مازلو^۲ نیز در سلسله‌مراتب نیازهای خود، آن را بلافاصله پس از ارضای نیازهای اولیه قرار می‌دهد (کاهه: ۱۳۸۴: ۱۳۳). فقدان یا اختلال در امنیت، پیامد و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی برای افراد و دولت‌ها به دنبال دارد. در همین رابطه، دولت‌ها و نظام‌های سیاسی، سالانه بودجه‌های هنگفتی را هزینه می‌کنند. احساس ناامنی ممکن است در درازمدت اثرات نامطلوبی بر کیفیت زندگی و بهره‌وری اقتصادی و اجتماعی افراد داشته باشد (جمالی و شایگان: ۱۳۹۰: ۹۶).

شهرهای امروزی برحسب شاخص‌های گوناگون توسعه، مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و میزان پیشرفت و مطلوبیت آنان محک زده می‌شود. از جمله‌ی این شاخص‌ها امنیت و داشتن احساسی از امنیت است که تأمین آن در هر جامعه‌ای امری حیاتی است.

با گسترش جمعیت و تجمع انسان‌ها در شهرها و پیچیدگی‌های خاصی که این مسئله به وجود می‌آورد، عوامل تأثیرگذار بر امنیت نیز متنوع‌تر شده‌اند: شلوغی محله‌های زندگی، جدایی زیاد محلات از یکدیگر و محل سکونت و در نتیجه عدم امکان ایجاد روابط پایدار و ... همگی می‌توانند امنیت افراد را تحت تأثیر قرار دهند. به‌نحوی که امروزه احساس ناامنی و ترس از جرم در مناطق شهری کشور یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های افراد شده است (احمدی و همکاران، ۱۳۸۸: ۶۶). فضاهای شهری از جمله مؤلفه‌هایی هستند که نابه‌نجاری‌های اجتماعی در بستر آن‌ها به وقوع می‌پیوندد (پارسا، ۱۳۸۶) و امنیت اجتماعی با فضا و ساخت‌وساز شهری ارتباط معناداری دارد (گلی، ۱۳۹۰: ۱۴۵).

طبیعی است که همه‌ی گروه‌ها به یک‌میزان از ناامنی حاکم بر جامعه آسیب نمی‌بینند، بلکه گروه‌هایی خاص، از جمله زنان و کودکان به سبب دارا بودن ویژگی‌های خاص آسیب‌پذیرتر هستند. به‌طور کلی مردان نسبت به زنان احساس امنیت بیش‌تری دارند. احساس امنیت در فضای عمومی تحت تأثیر درک افراد از میزان آسیب‌پذیری آنان در قبال حمله‌ی دیگران و یا توان آنان در فرار از موقعیت‌های پرمخاطره و یا دفع آن است. هردوی این عوامل در مردان بیش از زنان است (لوون و همکاران، ۱۹۹۳). این در حالی است که زنان نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند و در سال‌های اخیر و به‌ویژه در کلان‌شهرها، حضور اجتماعی آن‌ها به‌صورت دنبال کردن تحصیلات عالی، اشتغال، مشارکت سیاسی و ... افزایش یافته است.

امنیت شهری از مسائلی است که با تزايد رو به افزایش تفاوت مناطق شهری به‌تازگی از حساسیت خاصی برخوردار شده است و طراحان شهری معتقدند شهرها برای اینکه ایمن باشند، باید برای همه‌ی گروه‌های سنی، جنسی و طبقاتی ساخته شوند و در ساخت آن‌ها تفاوت‌های سنی و جنسیتی مورد توجه قرار گیرند (Tabrizia & Madanipour, 2006: 935).

1- G.W.F Hegel (Georg Wilhelm Friedrich Hegel)

2- Maslow

مطالعات نشان می‌دهد که امنیت، مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عامل در رضایت زنان از فضاهای عمومی است (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۵). آن‌چه این ضرورت را برای زنان دوجندان می‌کند این است که عدم احساس امنیت زنان در واقع به مفهوم تهدید ارزش نقش مادری، همسری و گاهی سرپرستی یک خانواده است و مصون ماندن از هر آسیب و تجاوزی که زن و حریم زنان را از لحاظ جسمی و روحی تهدید کند، متعاقباً به نسل‌های بعدی منتقل خواهد شد. مطالعات در مورد شهر سبزوار نشان می‌دهد که احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان سبزوار، کم‌تر از حد متوسط است. در بین گروه‌های امنیت اجتماعی (جانی، مالی، آبرو و حیثیت، محیطی) کم‌ترین احساس امنیت مربوط به معابر شهری است، به‌گونه‌ای که تنها ۱۷ درصد از پاسخ‌گویان قدم زدن در شب را بی‌خطر می‌دانند. نکته‌ی دیگر آنکه احساس امنیت زنان در مقایسه با مردان به‌طور معناداری کم‌تر است (قدرتی و همکاران، ۱۳۹۱ و قدرتی و شاه‌جهانی، ۱۳۹۴). بدین ترتیب می‌توان گفت احساس امنیت اجتماعی زنان و به‌ویژه امنیت در فضای عمومی در شهر سبزوار به یک مسئله تبدیل شده است.

بنا بر آن‌چه گفته شد، مسئله‌ی مطالعه‌ی حاضر احساس امنیت زنان ۱۸ تا ۶۵ ساله شهر سبزوار است. سؤالات به‌طور جزئی عبارت‌اند از:

- ۱- میزان احساس امنیت زنان در مناطق سکونتی متفاوت در شهر سبزوار (بالای شهر و پایین شهر) چگونه است؟
 - ۲- میان منطقه شهری محل زندگی زنان و احساس امنیت آن‌ها چه رابطه‌ای وجود دارد؟
 - ۳- آیا طبقه‌ی اجتماعی زنان بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است؟
 - ۴- آیا حس تعلق مکانی زنان بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است؟
- بر این اساس و با توجه مرور نظریات و پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه، فرضیات تحقیق بدین‌صورت تدوین شده‌اند:

- به نظر می‌رسد احساس امنیت زنان شهر سبزوار در مناطق مختلف شهری، تفاوت معناداری داشته باشد.
- به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی زنان شهر سبزوار و احساس امنیت آنان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین حس تعلق مکانی در زنان و احساس امنیت آن‌ها، رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین ویژگی‌های زمینه‌ای (سن، وضعیت تأهل، محل تولد) و احساس امنیت آنان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

۲- پیشینه‌ی تحقیق

در این قسمت به مرور تحقیقاتی می‌پردازیم که به‌صورت تجربی در حوزه‌ی امنیت و احساس آن، انجام گرفته است: مطالعه‌ی لوون (۱۹۹۳) بر تأثیر ویژگی‌های محیطی بر احساس امنیت تأکید دارد و بدین منظور از نظریه‌ی آپلتون استفاده نموده است. مؤلفه‌های روشنایی مکان، فضای باز و دسترسی به مکان امن شاخص‌های محیطی هستند و یافته‌های این پژوهش حاکی از وجود رابطه بین این مؤلفه‌ها و احساس امنیت است.

دایاس لی و همکاران (۲۰۰۷) به نقش و تأثیر آرایش‌های فضایی خاص بر شکل‌گیری رفتارهای خاص در مناطق شهری می‌پردازند. مطالعه‌ی آن‌ها مربوط به منطقه‌ی مرکزی یکی از شهرهای برزیل است. یافته‌ها نشان می‌دهد که علی‌رغم مطالعات پیشین، بین الگوهای توزیع جرم و ترکیب‌های خاص خیابان‌بندی ارتباطی وجود ندارد. هم‌چنین رابطه‌ی بین میزان یکپارچگی ساکنین در مناطق شهری و وقوع جرم یافت نشده است.

زنجانی‌زاده اعزازی (۱۳۸۰) مطالعه‌ای را تحت عنوان "زنان و امنیت شهری" جهت کلان‌شهر مشهد مورد بررسی قرار داده که نتایج آن نشان می‌دهد زنان مناطق مختلف (محل سکونت متفاوت) شهر مشهد از نظر میزان احساس امنیت باهم تفاوت دارند و زنان مناطقی که از نظر اقتصادی محروم‌تر هستند، احساس امنیت کم‌تری دارند. ساروخانی و نویدنیا (۱۳۸۵) به مطالعه‌ی امنیت اجتماعی خانواده در تهران با تأکید بر متغیر محل سکونت پرداخته‌اند. در این

پژوهش خانواده‌های ساکن در منطقه‌ی شمال و جنوب تهران مورد مصاحبه بوده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که محل سکونت بر امنیت اجتماعی خانواده اثرات مؤثر و معنی‌داری دارد. نتایج مطالعه‌ی علی‌خواه و نجیبی ربیعی (۱۳۸۵)، درباره‌ی وضعیت ترس زنان از جرم در فضاهای شهری در مناطق ۲۲ گانه‌ی شهر تهران، نشان می‌دهد حدود نیمی از زنان پاسخ‌گو هنگام رفت‌وآمد در فضاهای عمومی شهری احساس امنیت ندارند. این میزان در بین زنان با تحصیلات و درآمد کم و نیز زنان ساکن در محلات دارای زمین و ساختمان‌های متروک بیشتر است. یافته‌های تحقیق نبوی و همکاران (۱۳۸۸) که به مطالعه‌ی تأثیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان ۱۶ سال و بالاتر شهرستان اهواز پرداخته‌اند، نشان می‌دهد که پایگاه اقتصادی-اجتماعی و هویت ملی تأثیر فزاینده و دو متغیر احساس محرومیت نسبی و احساس بی‌قدرتی، اثر کاهنده‌ای بر احساس امنیت اجتماعی افراد دارند. هم‌چنین متغیرهای هویت قومی و جنسیت، به ترتیب بر احساس امنیت جانی و احساس امنیت مالی افراد اثرگذارند. نتایج آماری آزمون‌های نوروژی و فولادی‌سپهر (۱۳۸۸) در زمینه‌ی احساس امنیت اجتماعی زنان شهر تهران، نشان می‌دهد که متغیرهای محل سکونت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی و احساس نظم اجتماعی تأثیر مثبت و مستقیمی بر احساس امنیت اجتماعی زنان شهر تهران دارند. احمدی و اسماعیلی (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای مربوط به امنیت زنان در شهر مشهد، تأثیر ویژگی‌های فردی، اجتماعی و هم‌چنین محل سکونت بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه دست‌یافته که به‌استثنای وضعیت تأهل سایر متغیرهای مورد استفاده با احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنی‌داری دارند. تحقیق جامعه‌شناختی نجارنهادی و آهنگرسلابتی (۱۳۸۹)، در زمینه‌ی احساس امنیت جنسی زنان شهر تهران، نشان داد بانوان مناطق مسکونی جنوب شهر نسبت به مناطق شمال شهر احساس ناامنی بیشتری دارند. پژوهشی را قرایی و همکاران (۱۳۸۹)، در زمینه‌ی احساس امنیت در مناطق مختلف شهر تهران (مناطق ۲ و ۱۱) به انجام رساندند و به این نتیجه رسیدند که تفاوت معناداری در میزان احساس امنیت در محلات مختلف شهری وجود دارد. یافته‌های دیگر این تحقیق نشان می‌دهد که مردم در انتخاب فضاهای ناامن در کل شهر تفاهم نسبی دارند. اکثریت آن‌ها محله‌های پایین‌شهر، حاشیه ساختمان‌های نیمه‌کاره و کوچه‌های خلوت و تاریک را فضاهایی با امنیت کم ارزیابی می‌کنند. این حس عدم امنیت در خیابان‌های شلوغ و مملو از جمعیت کاهش می‌یابد. عرشی‌ها و مدیری (۱۳۹۰)، تحقیقی را در رابطه با تأثیر فضاهای جنسیتی شده (میدان راه‌آهن و میدان مادر) بر احساس امنیت زنان مورد پژوهش قرار داده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که: اولاً، در یک فضای جنسیتی شده، احساس امنیت زنان کاهش می‌یابد و ثانیاً، تصویر ذهنی زنان از فضاهای شهری حول دو مفهوم کلیدی احساس امنیت و ترس از فضا شکل می‌گیرد و این می‌تواند بر حرکت و تحرک‌پذیری زنان تأثیرگذار باشد. نیازی و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی به مطالعه‌ی تطبیقی میزان احساس امنیت در بین زنان مناطق جنوب و شمال شهر تهران پرداخته‌اند؛ که در انتها به این نتیجه می‌رسند که زنان مناطق شمال از جنبه میزان مهارت‌های زندگی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی و نیز احساس امنیت اجتماعی نسبت به زنان جنوب تهران نمرات بالاتری را احراز نموده‌اند. پژوهش حیدری و همکاران (۱۳۹۲)، در مورد امنیت درون جنسی زنان مناطق ۲ گانه‌ی شهر یاسوج در رابطه با ویژگی‌های محیط اجتماعی و فیزیکی محل سکونت، نشان می‌دهد که ناامنی زنان منطقه‌ی ۱ بیش‌تر به محیط فیزیکی و ناامنی زنان منطقه‌ی ۲ بیش‌تر به محیط اجتماعی محل سکونت‌شان مربوط می‌شود. در بُعد کلی امنیت، زنان مجرد منطقه‌ی بالا بیش‌ترین ناامنی و زنان متأهل منطقه‌ی بالا کم‌ترین ناامنی را داشته‌اند.

در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت: در میان تحقیقات به‌عمل‌آمده در زمینه‌ی امنیت اجتماعی و احساس آن در جامعه، متغیرهای بی‌شماری دخیل هستند که با عنایت به آنچه ذکر شد، پایگاه اجتماعی-اقتصادی افراد، مکان و محل سکونت‌شان، طراحی فضای شهری، تعلق و وابستگی به مکان و ... از جمله عوامل تشدید و تضعیف‌کننده‌ی این پدیده می‌باشند. تحقیقات انجام‌شده در زمینه‌ی امنیت «زنان، محل سکونت و پایگاه اجتماعی-اقتصادی»، بیشتر مربوط به کلان‌شهرهایی چون تهران و مشهد است.

۳- مبانی نظری

از چشم‌انداز دولت ملی، امنیت و مباحث امنیتی تا قبل از ۱۹۸۰ میلادی و به‌خصوص قبل از چاپ کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس»^۳ باری بوزان^۴، مساوی با قدرت و به‌طور اخص قدرت نظامی بود. در واقع تحول اساسی در مفهوم امنیت در سال ۱۹۸۳ و با انتشار کتاب اخیر صورت گرفت. چراکه نخستین کسی که بحث امنیت اجتماعی را به‌صورت مدون مطرح کرد باری بوزان بود (قدرتی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹). بوزان امنیت اجتماعات بشری را به پنج دسته نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تقسیم کرد و به گونه خاص‌تر امنیت اجتماعی را وارد مفاهیم امنیت کرد. وی امنیت اجتماعی را به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول معنا کرده است (احمدی مقدم، ۱۳۸۹: ۱۳۵).

۳-۱- تئوری‌های نظم اجتماعی^۵

در سنت نظریه‌های جامعه‌شناختی، امنیت اجتماعی عمدتاً در چارچوب نظم اجتماعی نگریسته شده است. نظم اجتماعی نیز از مفاهیم بنیانی جامعه‌شناسی است و اصولاً جامعه بدون نظم غیرقابل تصور است. در زمینه ثبات و نظم اجتماعی و در مقابل آن تغییر اجتماعی و بی‌نظمی، دیدگاه‌های محققان و جامعه‌شناسان متفاوت می‌باشد (نوروزی و فولادی‌سپهر، ۱۳۸۸: ۱۳۲). امیل دورکیم^۶ معتقد بود که می‌توان نابسامانی‌های اجتماعی را با اصلاحات اجتماعی کاهش داد. دورکیم همبستگی اجتماعی^۷ را عامل حفظ و بقای جامعه می‌داند که نظم اجتماعی را به همراه دارد و خود معلول اشتراک اخلاقی و اخلاقیات مشترک است. از نظر وی مبنای نظم جامعه (امنیت اجتماعی) عامل اخلاقی است نه سیاسی یا اقتصادی. بر این اساس دورکیم معتقد است در جوامع سازمان‌یافته‌ای که مبتنی بر اصول و قواعد اخلاقی باشند، نظم اجتماعی نیز حاکم خواهد بود، به همین جهت در جوامع ابتدایی که دارای همبستگی مکانیکی هستند و اخلاقیات مشترک وجود دارد، نظم اجتماعی نیز به‌شدت حاکم است و با هرگونه تخلفی به‌شدت برخورد می‌شود؛ اما با پیچیده‌تر شدن جوامع، وجدان جمعی کاهش یافته، نظام مشترک اخلاقی از بین می‌رود و در نتیجه هرج‌ومرج و نابسامانی حاکم می‌شود (کوزو، ۱۳۸۳ و ورسلی، ۱۳۷۸ به نقل از نوروزی و فولادی‌سپهر، ۱۳۸۸).

مرتین^۸ فقدان امنیت در یک جامعه را مساوی با بی‌نظمی اجتماعی و بروز رفتارهای انحرافی قلمداد می‌کند و این حالت را ناشی از شکاف بین اهداف و هنجارهای فرهنگی و ظرفیت‌های ساختار اجتماعی برای نیل به موفقیت می‌داند. در مجموع وجود بی‌قانونی، بی‌اهمیت شدن مقررات، عدم یکپارچگی، رهایی کامل فرد و بالاخره انحرافات و کج‌روی‌های اجتماعی همگی نشانه‌های چنین حالتی در جامعه هستند (بودون و بوریکو، ۱۳۸۵).

۳-۲- امنیت و احساس امنیت اجتماعی^۹

مفهوم امنیت اجتماعی و احساس ناشی از آن در پی توسعه‌ی تحلیل‌های جدید امنیت و پس از جنگ سرد در اروپا مطرح شد. این مفهوم نخست به‌عنوان یک رویکرد مفهومی به‌وسیله‌ی گروه مستقلی از محققان در مؤسسه‌ی تحقیقات صلح کپنهاگ^{۱۰} توسعه پیدا کرد (Bilgin, 2003: 211).

3- «People, States and Fear»

4- Barry Buzan

5- Social Order

6- Durkheim. E.

7- Social Solidarity

8- Merton.R.K.

9- Feeling Social Security

10- Copenhagen Peace Research Institute

از نگاه جانئی. مورز^{۱۱} امنیت، رهایی نسبی از تهدیدات زیان‌بخش است. عموماً برای تبیین مفهوم نظری امنیت دو بُعد متمایز عینی و ذهنی^{۱۲} ذکر می‌کنند. بُعد عینی آن که پدیده‌ای است بیرونی و با پارامترهای عینی^{۱۳}، محیطی و رفتاری ارزیابی می‌شود و به میزان واقعی جرم، ناامنی، دزدی و مانند آن در یک جامعه اشاره دارد، در واقع همان ایمنی است. دوم بُعد ذهنی و درونی است که بیش‌تر به میزان درک و آگاهی افراد از جرم و ناامنی و نوع رویکرد و تفسیر این افراد از آن بستگی دارد.^{۱۴} در نگاه آرنولد و لفرز^{۱۵} نیز امنیت به معنای عینی آن یعنی فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های کسب‌شده و در معنای ذهنی آن یعنی فقدان هراس از این‌که ارزش‌های مذکور مورد حمله قرار گیرد، تعریف شده است (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۲). می‌توان گفت بُعد ذهنی امنیت را "احساس امنیت" تعبیر می‌کنند.

بوزان و ویور^{۱۶} بُعد ذهنی امنیت را مهم می‌دانند. بوزان، نقطه‌ی آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی می‌کند. او بیان می‌دارد که مسئله‌ی امنیت در اجتماع شناخته می‌شود؛ زیرا بازیگران می‌توانند به آن رجوع کنند و برخی پدیده‌ها را به‌عنوان تهدید نگاه می‌کنند (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۶). این دو معتقدند که امنیت کاملاً برساخته تصور آدمیانی است که در اجتماع زندگی می‌کنند. آن‌ها هم‌چنین عنصر هویت را وارد مطالعه خود می‌کنند و قائل به توزیع مادی قدرت نیستند و به مؤلفه‌های فرامادی هم می‌اندیشند (همان، ۴۴۳).

در بحث امنیت اجتماعی، هیلر^{۱۷} (۱۹۹۶) استدلال می‌کند که حضور مردم چه غریبه و چه آشنا، احساس ایمنی را در فضای عمومی ارتقاء داده و امنیت در جمع حاصل می‌شود و معنا می‌یابد، حضور مردم وسیله‌ای است که به کمک آن می‌توان فضا را به‌صورت طبیعی مورد نظارت قرار داد و شاید به همین جهت است که احساس امنیت اجتماعی را از شاخصه‌های کیفیت زندگی اجتماعی در شهرها می‌دانند. این احساس همواره رابطه‌ای مستقیم با امنیت واقعی ندارد و وجود یا فقدان آن لزوماً به معنای بهره‌مند یا محروم شدن از امنیت واقعی نیست (کرمی‌نوری، ۱۳۸۷). بر این اساس احساس امنیت عبارت است از: "احساس" آزادی نسبی از خطر، این احساس وضع خوشایندی را در مردمان ایجاد می‌کند که فرد در آن دارای آرامش جسمی و روحی می‌شود (رجبی‌پور، ۱۳۸۴: ۹۳).

۳-۳- پایگاه اجتماعی - اقتصادی^{۱۸} و احساس امنیت

پایگاه اجتماعی - اقتصادی، جایگاهی است که هر شخص در ساخت اجتماعی اشغال می‌کند. در حقیقت، وضع و اعتبار اجتماعی است که افراد را برحسب میزان برخورداری‌شان از کیفیت‌های مطلوب، رتبه‌بندی کرده و آن‌ها را در طبقات اجتماعی متناسب با وضعیت‌شان جای می‌دهد (افروغ، ۱۳۷۶: ۲۴۸). پایگاه اجتماعی افراد هم‌چنین می‌تواند در بروز احساسات آن‌ها نیز تأثیر بگذارد. به‌این ترتیب هر چه پایگاه افراد در یک جامعه افزایش یابد، امکان دستیابی آن‌ها به امکانات و خدمات مختلف آموزشی، بهداشتی، رفاهی و ... نیز افزایش می‌یابد و در نتیجه احساس تعلق و خشنودی نسبت به جامعه داشته و دل‌بستگی میان آن‌ها تقویت خواهد شد. به‌عکس، اگر احساس تعلق افراد جامعه با احساس رضایت از زندگی در جامعه توأم نشود، به‌تدریج همبستگی نیز نقصان می‌یابد. پس هر چه احساس فرد از زندگی

11- John E. Morrz

12- Subjective

13- Objective

۱۴- ابعاد مفهوم نظری امنیت، برگرفته از چند منبع به شرح زیر می‌باشد (رفرنس کامل آن در قسمت منابع ذکر شده است):

- گزارش سازمان بهداشت جهانی به نقل از بمانیان و همکاران، ۱۳۸۸، ۵۱، (کارگر؛ ۱۳۸۳، ۳۶)، (بوزان و همکاران، ۱۹۹۸، ۲۹) و (رجبی‌پور، ۱۳۸۴، ۹۳).

15- Arnold Wolfers

16- Ole Weaver

17- Hillier. B.

18- Socio-Economic Status

رضایت‌مندانده‌تر باشد، به همان میزان نیز احساس امنیت را تجربه خواهد کرد و قادر به تولید آن نیز خواهد بود (نوروزی و فولادی‌سپهر، ۱۳۸۸: ۱۴۲).

۳-۴- محل سکونت^{۱۹} و احساس امنیت

انسان و محیطی که در آن زندگی می‌کند، کلیتی تفکیک‌ناپذیر از یکدیگر هستند. این محیط و فضا، عرصه‌ی اجرای کارکردهای اجتماعی بوده و بسیاری از تعاملات اجتماعی در آن صورت می‌پذیرد. برای تداوم و بقای این تعاملات و حضور فعال مردم در این فضاها، وجود امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازها به شمار می‌رود (صالحی امیری و همکاران، ۱۳۹۰). آنچه در این راستا مسئله است، این که برخی مناطق شهری علی‌رغم آن که تأمین امنیت برای تمامی مناطق شهری اجرا می‌شود و پلیس و نیروهای انتظامی در کلیه مناطق شهر به انجام وظیفه مشغول هستند، ایمنی کم‌تری دارند.

برخی جامعه‌شناسان در پاسخ به این مسئله، به عوامل متعدد جمعیتی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی اشاره داشته‌اند (نویدینیا، ۱۳۸۹: ۸۸) و برخی نیز معتقدند که این ویژگی‌ها می‌تواند برخاسته از فضا و محیط فیزیکی مسکونی انسان و فرهنگ عجین شده با محیط وی باشد؛ به این ترتیب که این فضاها بر رفتار افراد تأثیر می‌گذارند و می‌توانند برای تنظیم رفتار او به کار گرفته شوند. نتایج نشان می‌دهد، محلات و مناطق مختلف یک شهر از لحاظ بزهکاری با یکدیگر متفاوت بوده و بعضی از آن‌ها جرم‌خیزتر از بقیه هستند (صالحی، ۱۳۸۷). به نحوی که افراد بزهکار اغلب ساکن مناطق محروماند؛ لذا میزان رفتارهای ناهنجار آشکار بزه‌کاران که محل امنیت افراد منطقه‌ی آن‌ها می‌گردد مانند: مزاحمت، ترساندن، کیف‌قاپی و ... بیش‌تر دیده می‌شود. به همین دلیل مناطق را می‌توان برحسب وجود یا عدم وجود چنین شبکه‌های بزه‌کاری و نوع رفتارهای اهالی، از جهت برخورداری از امنیت ساکنان منطقه دسته‌بندی نمود (ساروخانی و نویدینیا، ۱۳۸۵: ۹۰ و ۹۱). می‌توان استدلال کرد که با تغییر مکان از مناطق محروم به سوی مناطق مرفه با تنوع فرهنگی کم‌تر، تأمین امنیت ساکنان منطقه بیشتر امکان‌پذیر می‌شود و بر همین اساس احساس امنیت نیز در بین مردم بیشتر مشاهده می‌شود (گلی، ۱۳۹۰).

۳-۵- تعلق مکانی^{۲۰} و احساس امنیت

محله، از خانه‌های مجاور هم در یک فضای جغرافیایی کامل، تشکیل می‌شود. خانواده‌ها نسبت به محله‌ی مسکونی، همان احساس خانه‌ی مسکونی خود را دارند و با ورود به محله، خود را در یک محیط آشنا و مثل خود می‌بینند. به این‌گونه دید "احساس تعلق و دل‌بستگی به مکان" می‌گویند. بی‌جهت نیست که در محلات کم‌درآمد، کوچه‌ها و خیابان‌های محله به اندازه‌ی خانه‌ی مسکونی آن‌ها مورد استفاده‌ی کودکان، جوانان و سالمندان قرار می‌گیرد. در این قبیل محلات، بیش‌تر وقت مردم محله در کوچه‌ها و خیابان‌ها می‌گذرد و برای آن‌ها محیط محله بیش از فضای داخلی خانه رضایت‌بخش می‌نماید. معمولاً در محلات شهری، کیفیت واحدهای فیزیکی، منطبق با رفتارهای اجتماعی است؛ از این‌رو هر محله‌ای مشخصاتی جدا از سایر محلات شهری دارد (قرایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۰). از نگاه حس تعلق به مکان، هر شخص خود را متعلق به مکان و محله‌ی خود می‌داند و این محله‌گرایی می‌تواند حس امنیت را تقویت نماید (همان، ۲۱)؛ چراکه در نتیجه‌ی احساس تعلق، احساس خشنودی و رضایت نسبت به جامعه و پس‌از آن، دل‌بستگی میان آن‌ها تقویت خواهد شد. بدین ترتیب، هر چه فرد احساس رضایت بیش‌تری از زندگی داشته باشد، به همان میزان نیز احساس امنیت را تجربه خواهد کرد و قادر به تولید آن نیز خواهد بود (نوروزی و فولادی‌سپهر، ۱۳۸۸: ۱۴۲). لذا باید توجه داشت که بافت کالبدی و اجتماعی محله تأثیر متقابل بر هم‌دیگر دارد و گاهی بافت کالبدی زمینه‌ساز مسائل اجتماعی است؛ بنابراین محله به‌عنوان یک واحد اجتماعی در ایجاد امنیت و هویت نقش مهمی دارا است و باعث می‌-

19- habitat

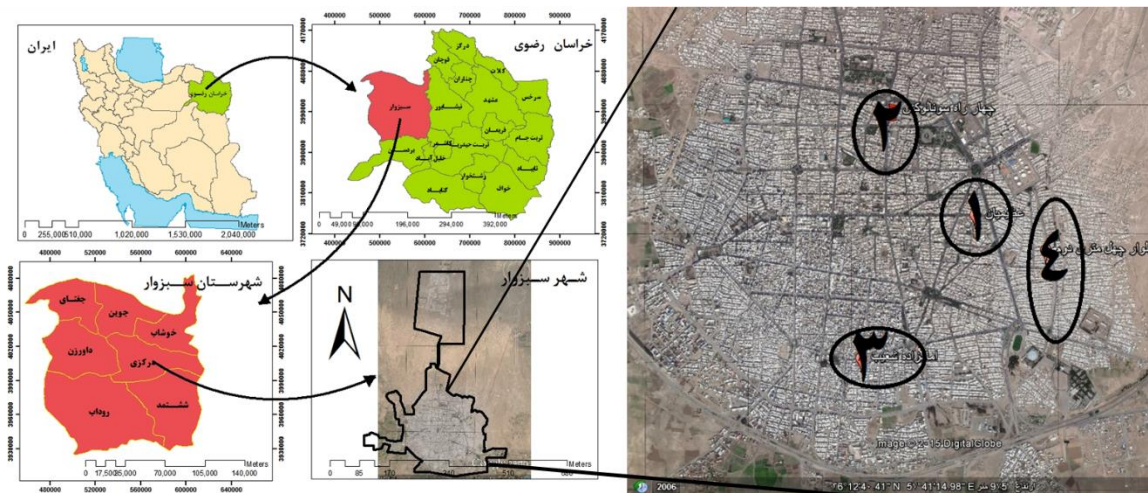
20- Belong to The Place

شود افراد احساس تعلق و همچنین امنیت کنند (چهارراهی، ۱۳۸۵). بر این اساس رضایت از محله یکی از قوی ترین تعیین کننده های ترس از جرم بوده و رابطه معکوس آن نشان می دهد که رضایت از محله، ترس از جرم را کاهش می دهد (احمدی و همکاران، ۱۳۸۸: ۷۸).

همان طور که پیش از این نیز ذکر شد، در اوایل دهه ی ۱۹۷۰ میلادی، نیومن به برخی از عوامل فیزیکی مؤثر بر ایجاد ترس از محیط یا وقوع جرم (احساس کم امنیت) پرداخت و با ارائه ی نظریه ی «فضای قابل دفاع»، عواملی از جمله احساس تعلق به مکان را از راهکارهای کاهش ترس دانست. شافر^{۲۱} نیز بر این عقیده است که پیوندهای مردم با محله - شان از طریق دل بستگی بیشتر، درک ادغام اجتماعی و سرمایه گذاری در محله (مالکیت منزل مسکونی) و کیفیت محله می تواند مانع ترس و همچنین باعث فزونی احساس امنیت در بین مردم محله شود (احمدی و همکاران، ۱۳۸۸: ۶۸).

۴- محدوده مورد مطالعه

پژوهش پیش رو مربوط به شهر سبزوار است، این شهر یکی از قدیمی ترین مناطق سکونتی ایران و غربی ترین شهرستان استان خراسان رضوی می باشد که بین ۳۶ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۲۲ دقیقه عرض شمالی و ۵۷ درجه و ۳۷ دقیقه تا ۵۷ درجه و ۴۶ دقیقه طول شرقی و ارتفاع ۹۷۰ متری از سطح دریا واقع شده است (شکل شماره ۱). این شهر با حدود ۲۲۹۱۰۳ نفر پرجمعیت ترین شهر در شمال شرق کشور بعد از مشهد محسوب می شود (سرشماری عمومی نفوس و مسکن: ۱۳۹۰).

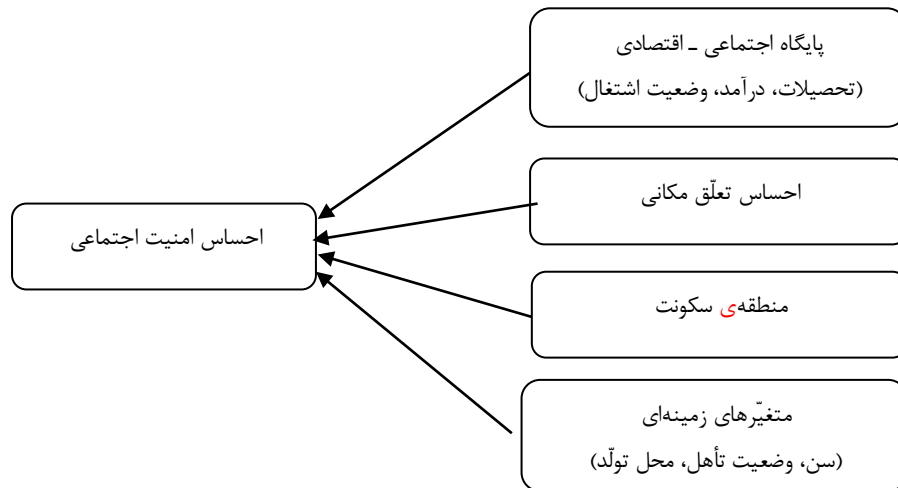
شکل ۱: موقعیت محدوده ی مورد مطالعه ۱: عظیمیان، ۲: سونالوکس، ۳: امامزاده شعیب، ۴: چهل متری دوم (منبع: نگارندگان)

۵- روش شناسی تحقیق

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش، پیمایشی با تأکید بر رویکرد مقایسه ای برای سنجش احساس امنیت در مناطق مختلف شهری است. در تحقیق حاضر به احساس امنیت در فضای عمومی و احساس امنیت در محله پرداخته ایم و برای سنجش آن ها از طیف لیکرت استفاده شده است. احساس امنیت در فضای عمومی شامل گویه هایی با مضمون احساس امنیت در اماکن عمومی و به هنگام استفاده از وسایل عمومی (پارک، خیابان ها - اصلی و فرعی، کتابخانه، استخر، سالن ورزشی، حمل و نقل عمومی - اتوبوس و تاکسی)، ترس از سرقت اطلاعات شخصی،

احساس خطر نسبت به تعارضات جنسی، احساس امنیت در هنگام رانندگی با اتومبیل شخصی و ترس از راننده موتور و ماشین است. گویه‌های احساس امنیت در محله، شامل امنیت محله، رضایت از امنیت محله، امنیت پارک محلی، پیاده‌روی در روز و در شب در سطح محله است.

با مرور نظریات و تحقیقات پیشین، مدل و چارچوب نظری تحقیق در قالب نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار ۱: مدل نظری تحقیق

برای آن‌که نقش مکان و محلات شهری در احساس امنیت به‌وضوح قابل‌تشخیص باشد، ابتدا یک چارچوب نمونه‌گیری از محله‌های موجود در شهر بر اساس پایگاه اجتماعی اقتصادی و قدیم و جدید بودن تهیه گردید و سپس از هر مجموعه یک مورد به‌صورت تصادفی انتخاب شد.

دو محله قدیم (عظیمیان) و جدید (سونالوکس) در بالای شهر و دو محله قدیم (امامزاده شعیب) و جدید (چهل متری دوم) در پایین‌شهر انتخاب گردید. تقسیم‌بندی بر اساس بالا و پایین‌شهر با این استدلال صورت گرفت که بالای شهر به لحاظ خدمات‌دهی، از هر نظر برخوردارتر از پایین‌شهر است و به نظر می‌رسد امکان ترس از جرم و احساس کمی امنیت نیز بیش‌تر است. تقسیم‌بندی بر اساس قدیم و جدید بودن منطقه نیز بر این پیش‌فرض استوار است که در محلات نوظهور، جذب فرهنگی به‌اندازه‌ی محله‌های با قدمت بیش‌تر نیست و بنابراین از نظر احساس امنیت پایین‌تر می‌باشند. محله‌ی قدیمی امامزاده شعیب در نیمه‌ی جنوبی شهر، از قدیمی‌ترین محلات سبزوار است با بافت مسکونی عموماً فرسوده و انسجام هویتی نسبتاً بالا که حول آرامگاه امامزاده شعیب شکل گرفته است. محله‌ی عظیمیان در بخش شمال شرق واقع شده است که از محله‌های قدیمی شهر است و ساکنان آن از پایگاه اجتماعی اقتصادی بالایی برخوردار هستند. محله‌ی سونالوکس در قسمت شمال شهر است که از محله‌های جدید با پایگاه اجتماعی اقتصادی بالا است. محله چهل متری دوم در قسمت شرق شهر سبزوار واقع است و عمدتاً ساکنان آن را مهاجران روستایی در دهه‌های اخیر تشکیل می‌دهد و جزء پایگاه اقتصادی اجتماعی پایین محسوب می‌شود.

جامعه آماری این مطالعه شامل تمامی زنان و دختران ۱۸-۶۵ سال شهر سبزوار است. از آنجاکه این محله‌ها بافت همگنی دارند، بر اساس جدول حداقل نمونه ادواردز و همکاران (۱۳۸۴) تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه پرشده است. در تحقیقاتی که نیاز به طبقه‌بندی جامعه برای نمونه‌گیری است، حداقل نمونه برای هر طبقه بین ۲۰ تا ۵۰ نفر است (دلور، ۱۳۹۴) و بر این اساس به هرکدام از محله‌های چهارگانه‌ی انتخابی از شهر سبزوار تعداد ۵۰ پرسش‌نامه تعلق گرفته است. هم‌چنین از آنجاکه حجم جمعیت بافت همگن محله‌های مورد و با توجه به بحث تعداد نمونه در

تکنیک مقایسه میانگین، سهم یکسانی به هر یک از آن‌ها اختصاص داده شده است. به علت عدم دسترسی به چارچوب نمونه‌گیری، روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده است.

گردآوری داده‌ها با استفاده از ابزار پرسش‌نامه صورت گرفته است و اعتبار پرسش‌نامه، اعتبار صوری است. برای دستیابی به پایایی موردقبول، آزمون با نمونه‌ای ۴۰ نفره به انجام رسید. ضریب آلفای کرونباخ برای طیف احساس امنیت اجتماعی زنان برابر با ۰,۷۱، برای طیف تعلق مکانی برابر با ۰,۶۸ و ضریب آلفای کلی آن برابر با ۰,۷۹ بود. پس از گردآوری داده‌ها، اطلاعات کدگذاری شده و با کمک نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۶- یافته‌های تحقیق

۶-۱- یافته‌های آمار توصیفی

نتایج حاصل از پرسش‌نامه‌های توزیع شده میان بانوان شهر سبزوار به صورت زیر می‌باشد:

بر اساس توزیع سنی، گروه‌های سنی ۱۸-۲۵ سال، ۲۵ درصد؛ ۲۶-۳۵ سال، ۳۷,۵ درصد؛ ۳۶-۴۵ سال، ۱۶ درصد؛ ۴۶-۵۵ سال، ۱۶,۵ درصد و ۵۶-۶۵ سال، ۵ درصد می‌باشد. میانگین سنی آن‌ها برابر است با ۳۴,۷۸ سال. ۸۴,۵ درصد از این افراد متولد شهر (۶۲ درصد متولد شهر سبزوار، ۲۲,۵ درصد سایر شهرها) و ۱۵,۵ درصد متولد روستا می‌باشند. از نظر وضعیت تأهل، ۱۹ درصد مجرد (۱۷ درصد مجرد و ۲ درصد مطلقه) و ۸۱ درصد متأهل هستند.

جدول (۱) توزیع فراوانی و درصدی متغیرهای احساس امنیت در فضای عمومی، احساس امنیت در محله، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، تعلق مکانی و اعتماد را نشان می‌دهد. بر این اساس، نیمی از بانوان (۵۲ درصد) در فضاهای عمومی از احساس امنیت متوسطی برخوردارند. بررسی گویه‌های این متغیر نشان داد که کم‌ترین نمره میانگین مربوط به ترس از موتورسیکلت، رانندگی و تعرض جنسی است و بیش‌ترین احساس امنیت در اتوبوس و تاکسی می‌باشد. کم‌تر از نیمی از زنان (۴۶ درصد) در محله‌ی خود امنیت زیادی احساس می‌کنند. ۵۷ درصد از پاسخ‌گویان، احساس تعلق مکانی به محل سکونت خود را در حد زیادی می‌دانند.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی متغیرها

درصد	فراوانی	طبقات مؤلفه‌ها	انحراف معیار	میان	میانگین		
۲۵	۵۰	کم	۰,۶۰	۲	۱,۹۸	احساس امنیت در فضای عمومی	
۵۲	۱۰۴	متوسط					
۲۳	۴۶	زیاد					
۱۰۰	۲۰۰	کل					
۲۲	۴۴	کم	۰,۸۰	۲	۲,۲۶	احساس امنیت در محله	
۳۰,۵	۶۱	متوسط					
۴۷,۵	۹۵	زیاد					
۱۰۰	۲۰۰	کل					
۲۶	۵۲	بی‌سواد و ابتدائی	۰,۷۹	۲	۲,۱۱	سطح تحصیلات	
۳۷	۷۴	راهنمایی تا دیپلم					
۳۷	۷۴	عالیه (دانشگاهی)					
۱۰۰	۲۰۰	کل					
۲۱	۴۲	شاغل	۰,۴۱	۲	۱,۷۹	وضعیت اشتغال	
۷۹	۱۵۸	غیرشاغل					
۱۰۰	۲۰۰	کل					

۲۱	۴۲	- ۵۰۰ ^{۲۲}	۰,۹۱	۲	۲,۲۴	درآمد خانواده
۴۵	۹۰	۲۳۹۰۰ تا ۵۰۰ ^{۲۳}				
۲۲,۵	۴۵	۲۴ ۱۵۰۰ - ۹۰۰				
۱۱	۲۲	+ ۱۵۰۰ ^{۲۵}	۰,۶۷	۲	۲	وضعیت اقتصادی ^{۲۴}
۱۰۰	۱۹۹	کل				
۲۲	۴۴	بالا				
۵۶	۱۱۲	متوسط				
۲۲	۴۴	پایین	۰,۶۹	۳	۲,۵۳	تعلق مکانی
۱۰۰	۲۰۰	کل				
۱۵,۵	۳۱	کم				
۲۷,۵	۵۵	متوسط				
۵۷	۱۱۴	زیاد				
۱۰۰	۲۰۰	کل				

۶-۲- یافته‌های آمار استنباطی (رابطه‌ی متغیرهای مستقل و وابسته)

جدول (۲)، آزمون ضریب همبستگی^{۲۷} و رابطه‌ی بین سن پاسخ‌گویان و متغیرهای وابسته احساس امنیت در فضای عمومی و در سطح محله را نشان می‌دهد. چنان‌که ملاحظه می‌شود، سن در احساس امنیت زنان در سطح محله نقشی نداشته و فقط رابطه معکوس و معنی‌داری با احساس امنیت در فضای عمومی دارد.

جدول ۲: آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین سن و متغیرهای وابسته

متغیر		احساس امنیت در فضای عمومی		احساس امنیت در محله	
سن		سطح معناداری		سطح معناداری	
۱۸-۶۵ سال		-۰,۲۵۲		۰,۴۷۷	
		همبستگی پیرسون		همبستگی پیرسون	
		۰,۰۰۰		۰,۰۵۱	

جدول (۳) نشان‌دهنده میانگین و رابطه‌ی بین احساس امنیت در فضای عمومی و در سطح محله با محل تولد پاسخ‌گویان، با استفاده از آزمون تحلیل واریانس^{۲۸} است. با توجه به جدول ذیل، میانگین احساس امنیت در فضای عمومی در متولدین شهر سبزوار (۲,۶۳)، بیش‌تر از متولدین روستاها و سایر شهرهای ساکن در شهر سبزوار است. میانگین احساس امنیت در سطح محله در متولدین روستاها- و در حال حاضر ساکن در شهر سبزوار- بیشتر از متولدین شهرها (شهر سبزوار و سایر شهرها- و در حال حاضر ساکن در شهر سبزوار) و بیش از سطح متوسط (۳,۲۳) می‌باشد.

۲۲- کم‌تر از ۵۰۰ هزار تومان

۲۳- بین ۵۰۰ هزار تا ۹۰۰ هزار تومان

۲۴- بین ۹۰۰ هزار تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان

۲۵- بیش‌تر از ۵۰۰ هزار تومان

۲۶- با توجه به گفته خود فرد پاسخ‌گو

بدین ترتیب، می‌توان گفت افرادی که متولد در شهرها هستند، به نسبت متولدین روستاها، از احساس امنیت بیش‌تری در فضای عمومی برخوردارند، هم‌چنین احساس امنیت در محله در متولدین روستاها بیش از متولدین در شهرها است. با توجه به سطوح معناداری می‌توان این نتایج را به کل جامعه مورد مطالعه تعمیم داد.

جدول ۳: آزمون تحلیل واریانس (متغیر محل تولد و متغیرهای وابسته احساس امنیت)

آماره F	Sig	خطای معیار	انحراف استاندارد	میانگین	سطح معنی‌داری	طبقات		متغیر
						سبزوار	سایر شهرها	
۴,۰۴۷	۰,۰۱۹	۰,۰۶	۰,۶۹	۲,۶۳	۱,۰۰۰	سایر شهرها	سبزوار	احساس امنیت در فضای عمومی
					۰,۰۱۵	روستا		
		۰,۱۰	۰,۷۰	۲,۵۲	۱,۰۰۰	سبزوار	سایر شهرها	
					۰,۲۵۲	روستا		
		۰,۹۶	۰,۵۳	۲,۲۵	۰,۰۱۵	سبزوار	روستا	
					۰,۲۵۲	سایر شهرها		
		۰,۰۵	۰,۶۸	۲,۵۵	جمع			
		۲,۷۴۳	۰,۰۶۷	۰,۰۹	۱,۰۲	۲,۹۰	۰,۷۷	
۰,۲۶	روستا							
۰,۱۲	۰,۸۳			۲,۷۲	۰,۷۷	سبزوار	سایر شهرها	
					۰,۰۶	روستا		
۰,۱۴	۰,۷۶			۳,۲۳	۰,۲۶	سبزوار	روستا	
					۰,۰۶	سایر شهرها		
۰,۰۷	۰,۹۹			۲,۹۱	جمع			

جدول (۴) نتایج آزمون تفاوت میانگین متغیرهای احساس امنیت در فضای عمومی و در سطح محله بین افراد مجرد و غیر مجرد را نشان می‌دهد، بدین منظور از آزمون تی^{۲۹} استفاده شده است. چنان‌که مشاهده می‌شود، میانگین احساس امنیت در فضای عمومی در بین پاسخگویان مجرد به‌طور معناداری بیش‌تر از غیرمجردهاست. میانگین احساس در سطح محله در بین مجردها و غیر مجردها بالعکس است، به‌نحوی که پاسخگویان غیرمجرد، در سطح محله، احساس امنیت بیش‌تری نسبت به مجردها دارند، اما این تفاوت معنی‌دار نیست.

جدول ۴: آزمون تفاوت میانگین متغیر وضعیت تأهل و متغیرهای وابسته

احساس امنیت در محله			متغیر وضعیت تأهل	احساس امنیت در فضای عمومی			
سطح معنی‌داری	مقدار T	انحراف استاندارد		میانگین	انحراف استاندارد	مقدار T	سطح معنی‌داری
۰,۶۷	-۰,۴۳	۰,۹۰	۲,۸۵	مجرد	۲,۷۳	۰,۷۱	۱,۸۹
		۰,۹۷	۲,۹۳	غیر مجرد	۲,۵۰	۰,۶۶	

جدول (۵) نشان‌دهنده‌ی رابطه‌ی بین احساس امنیت در فضای عمومی و در سطح محله با مناطق سکونتی (عظیمیان: ۱، سونالوکس: ۲، امامزاده شعیب: ۳، چهل متری دوم: ۴)، توسط آزمون تحلیل واریانس است. با توجه به جدول ذیل، میانگین احساس امنیت در فضای عمومی (کم: ۱، متوسط: ۲، زیاد: ۳) در مناطق بالای شهر (عظیمیان و سونالوکس)، بیش‌تر از متوسط و در مناطق پایین‌شهر (امامزاده شعیب و چهل متری دوم)، نزدیک به حد متوسط است. بالاترین میزان میانگین این احساس در عظیمیان - بالای شهر، محله قدیمی - و پایین‌ترین میانگین آن در چهل متری دوم - پایین شهر، محله‌ی جدید - می‌باشد. همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌شود، تفاوت بین مناطق معنی‌دار نیست. در قسمت احساس امنیت در محله، بالاترین میزان میانگین‌ها، مربوط به پایین‌شهر - امامزاده شعیب، محله‌ی قدیمی - است. میانگین احساس امنیت در محله در بین مناطق یک و دو و نیز مناطق دو و سه تفاوت معنی‌داری دارد. بر این اساس می‌توان گفت امنیت در محله در بین پاسخ‌گویان در محلات قدیمی‌تر، بیش‌تر از محلات جدید و نوظهور احساس می‌شود و هم‌چنین میانگین کل این احساس، کمتر از میانگین کل احساس امنیت در محله است.

جدول ۵: آزمون تحلیل واریانس (عظیمیان: ۱، سونالوکس: ۲، امامزاده شعیب: ۳، چهل متری دوم: ۴)

متغیر	مناطق سکونتی	طبقات	سطح معنی‌داری	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار	Sig	آماره F
احساس امنیت در فضای عمومی	۱	۲	۰,۸۷	۲,۰۶	۰,۵۵	۰,۰۷۸	۰,۳۳۲	۱,۱۴۶
		۳	۰,۴۱					
		۴	۰,۰۶					
	۲	۱	۰,۸۷	۲,۰۴	۰,۶۱	۰,۰۸۶		
		۳	۰,۵۱					
		۴	۰,۱۴					
	۳	۱	۰,۴۱	۱,۹۶	۰,۶۱	۰,۰۸۶		
		۲	۰,۵۱					
		۴	۰,۴۱					
	۴	۱	۰,۰۶	۱,۸۶	۰,۶۴	۰,۰۹۰		
		۲	۰,۱۴					
		۳	۰,۴۱					
		جمع		۱,۹۸	۰,۶۰	۰,۰۴۳		
احساس امنیت در محله	۱	۲	۰,۰۰۸	۲,۳۸	۰,۸۱	۰,۱۱۴	۰,۰۱۲	۳,۷۵۹
		۳	۰,۷۰					
		۴	۰,۳۷					
	۲	۱	۰,۰۰۸	۱,۹۶	۰,۸۱	۰,۱۱۴		
		۳	۰,۰۰۲					
		۴	۰,۰۷۴					
	۳	۱	۰,۷۰	۲,۴۴	۰,۶۷	۰,۰۹۵		
		۲	۰,۰۰۲					
		۴	۰,۲۰					
	۴	۱	۰,۳۷	۲,۲۴	۰,۸۲	۰,۱۱۶		
		۲	۰,۷۴					
		۳	۰,۲۰۱					
		جمع		۲,۲۶	۰,۸۰	۰,۰۵۶		

جدول (۶) رابطه‌ی بین مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی-اقتصادی (سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، درآمد خانواده، وضعیت اقتصادی) و متغیرهای وابسته را نشان می‌دهد که به وسیله‌ی آزمون ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است. چنان‌که مشاهده می‌شود، مؤلفه‌ی سطح تحصیلات با احساس امنیت در فضای عمومی، رابطه‌ای مثبت و با احساس امنیت در سطح محله، رابطه‌ای منفی و معنی‌داری دارد و این یعنی با بالا رفتن سطح تحصیلات، احساس امنیت در فضای عمومی افزایش و در سطح محله کاهش می‌یابد. هم‌چنین مؤلفه‌ی وضعیت اقتصادی (با توجه به گفته و احساس شخص پاسخگو) فقط با احساس امنیت در فضای عمومی، رابطه معکوس و معنی‌داری دارد. لیکن مؤلفه‌های وضعیت اشتغال و درآمد خانواده، هیچ‌گونه رابطه‌ای با احساس امنیت در فرد ندارند.

جدول ۶: آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی و متغیرهای وابسته

پایگاه اجتماعی-اقتصادی				متغیر مستقل	
وضعیت اقتصادی	درآمد خانواده	وضعیت اشتغال	سطح تحصیلات	متغیر وابسته	
		بلی، خیر			
-۰,۲۰۱	۰,۱۰۱	-۰,۰۵۸	۰,۲۰۸	همبستگی پیرسون	احساس امنیت در فضای عمومی
۰,۰۰۴	۰,۱۵۷	۰,۴۱۴	۰,۰۰۳	سطح معناداری	
۰,۰۲۸	-۰,۰۳۰	۰,۰۱۱	-۰,۱۹۳	همبستگی پیرسون	احساس امنیت در محله
۰,۶۸۹	۰,۶۷۴	۰,۸۷۷	۰,۰۰۶	سطح معناداری	

جدول (۷) روابط بین تعلق مکانی و متغیرهای وابسته، توسط آزمون ضریب همبستگی پیرسون را نشان می‌دهد. بر این اساس احساس تعلق مکانی با احساس امنیت در فضای عمومی ارتباطی ندارد؛ اما رابطه‌ی معناداری با احساس امنیت در محله دیده می‌شود. بدین صورت که با افزایش تعلق خاطر و حس مثبت به مکان و محل زندگی خود، احساس امنیت بدان محله افزایش می‌یابد.

جدول ۷: آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین تعلق مکانی و متغیرهای وابسته

احساس امنیت در محله		احساس امنیت در فضای عمومی		متغیر	
سطح معناداری	همبستگی پیرسون	سطح معناداری	همبستگی پیرسون	میانگین	تعلق مکانی
۰,۰۰۰	۰,۳۱۲	۰,۹۸۴	۰,۰۰۱	۲,۵۳	

جدول (۸) نمایان‌گر ماتریس مجموع رابطه‌ی بین متغیرهای مستقل مورد آزمون این پژوهش و متغیرهای وابسته-ی احساس امنیت در فضای عمومی و در سطح محله می‌باشد.

جدول ۸: ماتریس رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته

تعلق مکانی	پایگاه اجتماعی-اقتصادی				ویژگی‌های فردی			مناطق شهری	احساس امنیت در فضای عمومی
	وضعیت اقتصادی	درآمد خانواده	اشتغال	تحصیلات	تأهل	محل تولد	سن		
	*			*	+	*	*		فضای عمومی
*				*		+		*	محله

* وجود رابطه‌ی مثبت، * - وجود رابطه‌ی منفی (معکوس)، + نزدیک به معناداری

۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

احساس امنیت از مهم‌ترین ضرورت‌های روحی و روانی در زندگی هر انسانی محسوب می‌شود و این احساس زمانی حاصل می‌شود که محل سکونت و محیط اطراف را محلی امن و فارغ از هرگونه تهدید احساس کند. آن چه وجوب وجود آرامش و احساس امنیت را برای زنان دوجندان می‌کند، ارزش نقش زن به‌عنوان نقش مادری، همسری و گاهی سرپرستی یک خانواده است؛ چراکه مصون ماندن از هر آسیب و تجاوزی که زن و حریم زنان را از لحاظ جسمی و روحی تهدید کند، متعاقباً به نسل‌های بعدی منتقل خواهد شد. از آنجاکه قطبی‌شدن مناطق سکونتی شهرها به‌صورت بالا و پایین، شمال و جنوب، فقیر و غنی و ... - در هر امری، حتی احساس امنیت- در کلان‌شهرها، امری عادی و متعارف گشته است و در حال حاضر این بیماری مزمن رو به‌سوی شهرهای میانه‌ای چون شهر سبزوار به‌پیش می‌رود، ضرورت مطالعه‌ی تطبیقی امنیت در مناطق مختلف شهری، به‌وضوح دیده می‌شود. بدین ترتیب، هدف از پژوهش حاضر، بررسی عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت زنان با تأکید بر مناطق بالا و پایین‌شهر سبزوار می‌باشد. منظور از احساس امنیت، امنیت در فضای عمومی و نیز در محله‌ای است که افراد زندگی می‌کنند. عواملی که مورد پژوهش قرار گرفته‌اند شامل ویژگی‌های فردی، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، تعلق مکانی و منطقه‌ی محل سکونت می‌باشد. یافته‌ها و نتایج پژوهش نشان می‌دهد که:

- میزان احساس امنیت زنان در فضای عمومی شهر سبزوار به‌طور نسبی، کمی پایین‌تر از متوسط و احساس امنیت در محله و منطقه سکونتی خود، از حد متوسط بالاتر است.

- با توجه به میانه بودن اندازه‌ی شهر، به لحاظ مقیاس، مناطق سکونتی بالا و پایین‌شهر نیز می‌توانند نقش بارزی بر احساس امنیت زنان داشته باشند، چنان‌که احساس امنیت در فضای عمومی در محلات بالای شهر سبزوار - عظیمیان و سونالوکس - بیش‌تر است، اگرچه احساس امنیت در محله و منطقه‌ی سکونتی خود در پایین‌شهر، به علت روابط اجتماعی چهره به چهره و قوی‌تر، بیش‌تر احساس می‌شود. بدین ترتیب فرضیه‌ی اول تحقیق در مورد احساس امنیت در فضاهای عمومی رد می‌شود و در مورد احساس امنیت در محله، تأیید می‌گردد. فرضیه‌ی تأییدشده در راستای یافته‌های تحقیقات زنجانی زاده اعزازی (۱۳۸۰) در مشهد و ساروخانی و نویدنیا (۱۳۸۵) در تهران است.

- باوجود این‌که مناطق بالا و پایین‌شهر می‌تواند بر احساس امنیت در افراد تأثیرگذار باشد، لیکن قدیمی و جدید بودن محلات و مناطق شهری نیز می‌تواند بر این احساس، اثرات مضاعف و چشم‌گیری داشته باشد؛ چنان‌که در این پژوهش مشهود است، ساکنین محلات قدیمی - عظیمیان (در بالای شهر) و امامزاده شعیب (در پایین‌شهر) به علت اصالت و هویت خود، نسبت به محلات جدید و نوظهور سونالوکس (در بالای شهر) و چهل متری دوم (در پایین‌شهر)، از احساس امنیت بالاتری برخوردار هستند.

- در تحلیل و بررسی مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی، سطح تحصیلات رابطه معنی‌داری با احساس امنیت در محله و در فضای عمومی دارد. به‌طوری‌که با بالا رفتن سطح تحصیلات، احساس امنیت در محله کاهش و احساس امنیت در فضای عمومی افزایش می‌یابد. بدین ترتیب فرضیه‌ی مربوط به ارتباط پایگاه اجتماعی - اقتصادی و احساس امنیت، صرفاً در مورد مؤلفه‌ی تحصیلات تأیید می‌شود. تأثیر معکوس تحصیلات بر احساس امنیت در محله را می‌توان از منظر تقابل سنت و مدرنیته تبیین نمود. زنانی که تحصیلات بیش‌تری دارند، جزء پیش‌گامان در تجربه‌ی نوسازی هستند؛ و این در حالی است که مفهوم محله و همسایه در ایران، بر سنت‌ها و ارزش‌های پیشین ایرانی دلالت دارد. بدین ترتیب به نظر می‌رسد، زنانی که ارتباط نزدیک‌تری با همسایه‌ها و هم‌محلی‌های خود دارند و به‌تبع آن احساس امنیت بیش‌تری در محله‌ی خود دارند، عموماً تحصیلات کم‌تری دارند و بالعکس. از سوی دیگر، زنان تحصیل‌کرده به خاطر شناخت بیشتر و کسب مهارت‌های اجتماعی، کنترل بیش‌تری بر شرایط فرا روی خود دارند و در فضای عمومی، احساس امنیت بیش‌تری دارند. تأثیر مثبت تحصیلات بر احساس امنیت در فضای عمومی در تأیید یافته‌های مطالعاتی

است که در تهران (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸)، اهواز (نبوی و همکاران، ۱۳۸۸) و مشهد (احمدی و اسماعیلی، ۱۳۹۲) انجام شده است.

- فرضیه‌ی سوم مربوط به احساس تعلق مکانی است و می‌توان گفت همراه با افزایش تعلق خاطر و احساس مثبت نسبت به مکان و محل زندگی خود، احساس امنیت در محله مسکونی نیز ارتقا می‌یابد. این فرضیه در مورد احساس امنیت در محله تأیید شد و در مورد احساس امنیت در معابر عمومی تأیید نشد.

- اشخاص به علت ویژگی‌های فردی و شخصیتی، می‌توانند احساس‌های متفاوتی از شرایط و محیط خود داشته باشند؛ چنان‌که در یافته‌ها مشاهده می‌شود این ویژگی‌های فردی، اثرات مثبت (محل تولد و وضعیت تأهل) و معکوس (سن) معناداری بر احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی دارند. با این وجود تنها گویه محل تولد، از مؤلفه‌های ویژگی‌های فردی، تأثیر معنی‌داری بر احساس امنیت زنان در محله مسکونی خود دارد. بدین ترتیب فرضیه‌های مربوط به ویژگی‌های زمینه‌ای و فردی در مورد احساس امنیت در فضاهای عمومی تأیید می‌شود، اما در مورد احساس امنیت در محله، صرفاً متغیر سن، تأیید گردید و تأثیر سایر ویژگی‌های زمینه‌ای تأیید نشدند.

با توجه به یافته‌های تحقیق، زنان در فضاهای عمومی احساس امنیت کم‌تری نسبت به محله‌ی سکونت خود دارند و نمره‌ی میانگین احساس امنیت در فضاهای عمومی کم‌تر از حد متوسط است. بیش‌ترین احساس ناامنی مربوط به موتورسیکلت‌ها، رانندگی و تعرض جنسی است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود مسئولین مربوطه توجه بیش‌تری به امنیت زنان در فضاهای عمومی داشته باشند. اعمال قانون توسط نیروی انتظامی در مورد موتورسیکلت‌سواران و برخورد با مزاحمت‌های خیابانی آنان به‌ویژه برای زنان، می‌تواند در ارتقاء امنیت زنان مؤثر باشد. بنا به اظهار نظر فرماندهی محترم نیروی انتظامی حوزه‌ی سبزوار، این شهر نسبت به جمعیت خود یکی از شهرهایی است که بیش‌ترین موتورسیکلت را داراست و بیش از یک‌صد هزار موتورسیکلت در این شهر تردد می‌کنند. هم‌چنین با توجه با اینکه نتایج این تحقیق نشان داد که احساس امنیت زنان در محله‌های نوظهور کم‌تر از محله‌های قدیمی است، پیشنهاد می‌شود توجه بیش‌تری به محله‌های نوظهور به‌ویژه در مناطق حاشیه‌ای و پایین‌شهر مبذول گردد. محله‌های حاشیه‌نشین بیش‌تر نیازمند برنامه‌ریزی‌هایی با رویکرد توسعه‌ی پایدارند و در این راه مطالعات با روش‌های کیفی و راه‌حل‌های محله‌محور مثل ایجاد زمینه برای شکل‌گیری تشکل‌های مردم‌نهاد جهت ارائه‌ی راه‌حل‌هایی برآمده از تعامل میان محققان، عوامل اجرایی و مطلعان محله می‌تواند کمک‌کار بهبود امنیت زنان باشد.

۸- منابع

۱. احمدی، حبیب، سروش، مریم، افراسیابی، حسین (۱۳۸۸). ترس از جرم در مناطق جرم‌خیز شهر شیراز، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیستم، شماره‌ی پیاپی ۳۴، شماره‌ی ۲، صص ۸۰-۶۵.
۲. احمدی، یعقوب، اسماعیلی، عطا (۱۳۸۹). سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبعدی و میان‌رشته‌ای در شهر مشهد، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۱، شماره‌ی ۲، صص ۱۹۰-۱۶۹.
۳. احمدی‌مقدم، اسماعیل (۱۳۸۹). امنیت اجتماعی و هویت، مطالعات امنیت اجتماعی، شماره‌ی ۲۳، صص ۱۳۳-۱۶۳.
۴. افروغ، عماد (۱۳۷۶). فضا و نابرابری اجتماعی: مطالعه‌ی جدایی‌گزینی فضایی و تمرکز فقر در محله‌های مسکونی تهران، تز دکتری، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۵. آل‌دانون‌لینداتی، مری (۱۳۸۳). امنیت زنان، آسیب‌شناسی رفتار با زنان در اماکن عمومی، منیر تیموری، همشهری، ۱۳۸۳/۷/۲.
۶. ایزدی، ملیحه، محمدی، جمال، طاهری، زهرا، شیرخانی، حسنیه (۱۳۹۵). واکاوی مطلوبیت فضاهای عمومی شهری از دیدگاه زنان: مطالعه موردی منطقه‌ی ۴ شهر اصفهان، جغرافیا و توسعه، شماره‌ی ۴۲، صص ۱۴۴-۱۲۷.
۷. بمانیان، محمدرضا، رفیعیان، مجتبی، ضابطیان، الهام (۱۳۸۸). سنجش عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت زنان در محیط‌های شهری (مورد: محدوده‌ی اطراف پارک شهر - تهران)، پژوهش زنان، دوره‌ی ۷، شماره‌ی ۳، صص ۶۷-۴۹.

۸. بودون، ریمون و بوریکو، فرانسوا (۱۳۸۵). فرهنگ انتقادی جامعه‌شناسی، ترجمه عبدالحسین نیک‌گوهر، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
۹. بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس، مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات مطالعات راهبردی.
۱۰. پارسا، غفار (۱۳۸۶). امنیت اجتماعی زنان، روزنامه اعتماد ملی، ۱۳۸۶/۳/۱۰.
۱۱. ترابی، یوسف و گودرزی، آیت (۱۳۸۳). ارزش‌ها و امنیت اجتماعی، دانش انتظامی، سال ششم، شماره دوم، صص ۳۱-۴۶.
۱۲. جمالی، هاجر و شایگان، فریبا (۱۳۹۰). نقش تاکسی بی‌سیم بانوان بر احساس امنیت زنان تهرانی، مطالعات مدیریت انتظامی، دوره‌ی ۶، شماره‌ی ۱، صص ۹۹-۱۱۴.
۱۳. چهارراهی، ذبیح‌الله (۱۳۸۵). مشارکت مردمی و هویت محله‌ای، رهیافتی برای تحقق هویت شهری، اولین همایش ملی عمران شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، سنندج.
۱۴. حسینی، حسین (۱۳۸۶). مدیریت احساس امنیت در جامعه، امنیت، سال ششم، شماره‌ی ۱، صص ۱۱۱-۱۴۸.
۱۵. حیدری، آرمان، طالبی، سمیه، افشار، زینب (۱۳۹۲). نابرابری‌های منطقه‌ای امنیت. مورد مطالعه زنان ۱۵ سال به بالای ساکن مناطق شهر یاسوج، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال دوم، شماره‌ی پیاپی ۵، شماره‌ی اول، صص ۱۰۸-۹۱.
۱۶. دلاور، علی (۱۳۹۴). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات ویرایش.
۱۷. رجیبی‌پور، محمود (۱۳۸۴). درآمدی بر عوامل مؤثر بر احساس امنیت، کنکاشی بر جنبه‌های مختلف، امنیت عمومی و پلیس (مجموعه مقالات)، دانشگاه علوم انتظامی، تهران.
۱۸. رضازاده، راضیه (۱۳۸۰). بحران ادراکی - رفتاری در فضای شهری، ماهنامه شهرداری‌ها، سال دوم، شماره ۲۳، ویژه‌نامه شماره ۵.
۱۹. زنجانی‌زاده‌اعزازی، هما (۱۳۸۰). زنان و امنیت شهری، مجله‌ی تخصصی زبان و ادبیات دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، شماره‌ی ۳۴، صص ۶۲۶-۶۲۳.
۲۰. زنگی‌آبادی، علی، زنگنه، مهدی (۱۳۹۰). سنجش احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرهای کوچک و مرزی (مطالعه موردی: شهر خواف)، دانش انتظامی، سال ۱۳، شماره‌ی ۱، پیاپی ۵۰، صص ۴۱-۶۵.
۲۱. ساروخانی، باقر، نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت؛ در تهران، رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره‌ی ۲۲، صص ۱۰۶-۸۷.
۲۲. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خراسان رضوی (۱۳۹۰). سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهرستان سبزوار.
۲۳. صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷). ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، تهران.
۲۴. صالحی‌امیری، سید رضا، خدائی، زهرا، پورخیری، علی (۱۳۹۰). شاخص‌های تحلیل امنیت در فضاهای شهری، سومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد.
۲۵. عرشی‌ها، مریم السادات، مدیری، اتوسا (۱۳۹۰). تأثیر فضاهای جنسیتی شده بر احساس امنیت زنان نمونه‌های موردی میدان مادر و میدان راه‌آهن، پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۳، صص ۱۴۲-۱۱۹.
۲۶. علیخواه، فردین، نجیبی‌ربیعی، مریم (۱۳۸۵). زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری، رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۱۳۱-۱۰۹.
۲۷. فردرو، محسن، صداقت‌زادگان، شهناز (۱۳۷۸). پایگاه اقتصادی - اجتماعی و مصرف کالاهای فرهنگی (مورد: منطقه ۳ و ۱۹ شهر تهران)، تهران: نشر زهد.
۲۸. قدرتی، حسین و شاه‌جهانی، طویی (۱۳۹۴). سرمایه‌ی اجتماعی در خانواده و احساس امنیت اجتماعی در بین ساکنان شهر سبزوار، مجله‌ی مطالعات اجتماعی ایران، دوره‌ی نهم، شماره‌ی ۱، صص ۱۴۸-۱۲۸.
۲۹. قدرتی، حسین، جوادیان، حمید، حسینی، سید هادی، قدرتی، اکرم (۱۳۹۱). احساس امنیت اجتماعی و تعیین‌کننده‌های اجتماعی - اقتصادی آن (مطالعه موردی: شهر سبزوار)، فصلنامه مطالعات اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۰، صص ۱۴۲-۱۱۹.
۳۰. قدرتی، حسین، سردارنیا، خلیل‌الله، ملتفت، حسین، برشد، عبدالمهدی (۱۳۸۸). احساس امنیت اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و نهادهای نظم و قانون (مطالعه‌ی موردی شهر مشهد)، انتظام اجتماعی، سال اول، شماره چهارم، صص ۲۶-۷.

۳۱. قزایی، فریبا، راد جهانبانی، نفیسه، رشیدیپور، نازیلا (۱۳۸۹). بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری؛ نمونه موردی: مناطق ۲ و ۱۱ تهران، آرمان شهر، شماره ۴، صص ۳۲-۱۷.
۳۲. کارگر، بهمن (۱۳۸۳). امنیت شهری، سازمان جغرافیایی نیروی مسلح، تهران.
۳۳. کاهه، احمد (۱۳۸۴). مجموعه مقالات و سخنرانی‌های همایش امنیت اجتماعی، جلد یک، تهران: انتشارات گلپونه.
۳۴. کرمی‌نوری، محمدعلی (۱۳۸۷). نقش امنیت در رفتارهای فردی و اجتماعی، نشریه صدای عدالت، ۱۳۸۷/۲/۱۵.
۳۵. گلی، علی (۱۳۹۰). زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز)، جامعه‌شناسی تاریخی، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۶۵-۱۴۳.
۳۶. نبوی، سید عبدالحسین، حسین‌زاده، علی‌حسین، حسینی، سیده هاجر (۱۳۸۸). بررسی تأثیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی، دانش انتظامی، سال دهم، شماره دوم، صص ۳۶-۹.
۳۷. نجار نهانودی، مریم، آهنگرسلابتی، اعظم (۱۳۸۹). بررسی جامعه‌شناختی احساس امنیت جنسی زنان، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال اول، شماره سوم، صص ۱۶۷-۱۷۷.
۳۸. نوروزی، فیض‌اله، فولادی‌سپهر، سارا (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، راهبرد، شماره ۵۳، سال ۱۸، صص ۱۵۹-۱۲۹.
۳۹. نویدنیا، منیژه (۱۳۸۹). اولویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف شهر تهران، جغرافیای انسانی، سال دوم، صص ۹۹-۸۷.
۴۰. نیازی، محسن، سهراب‌زاده، مهران، فرشادفر، یاسمن (۱۳۹۰). تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت زنان، مطالعه موردی: زنان ساکن در مناطق (۱ و ۲) تهران و مناطق (۱۹ و ۲۰) جنوب تهران، مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۷، صص ۷۲-۴۵.
41. Bilgin, Pinar, (2003). Individual and Societal Dimensions of Security, *International Studies Review*, Volume 5, pp 203- 222.
42. Buzan, Barry, Weaver, Ole. De Wilde, Jaap (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers.
43. Dias Lay, Maria Cristina, Antônio Reis, Virginia Dreux, Débora Becker, (2007). *Urban Security and Spatial Behavior: syntactic and perceptual analysis of the central area of Porto Alegre*. 6th International Space Syntax Symposium, İstanbul.
44. Hillier, Bill (1996). *Cities as Movement Economies*. Urban Design International, Cambridge University Press, pp 41- 60.
45. Newman, Oscar (1973). *Defensible Space: People and Design in the Violent City*, Architectural Press.
46. Tabrizia, R. L. & Madanipour, A. (2006). *Crime and the City: Domestic Burglary and the Built Environment in Tehran*, Habitat International, Volume 30, Issue 4, pp 932- 944.